

PROFESOR PhDr. MILAN
NAKONEČNÝ, CSc. (1932–2025)

ŽIVOT

Ve čtvrtek 4. prosince 2025, na svátek svaté Barbory, opustil náš svět v klidu svého domova v kruhu svých nejbližších, syna Milana, snachy Petry a vnuček Marie a Petry, profesor Milan Nakonečný, který se sám deklaroval jako panteista citátem: „Hermetismus je panteismus, takže nevěřím v přetrvání jakési posmrtné vědomé individuality a nebojím se smrti.“

Byl nestorem české psychologie a dovolím si napsat i jejím doyenem, což je označení nejstaršího, služebně nejdéle činného nebo nejzkušenějšího člena určité skupiny, sboru či oboru. V přeneseném smyslu jde o uznávanou vůdčí osobnost umění či vědy. A to v jeho případě platí nepochybně. Milan Nakonečný je autorem celé dlouhé řady odborných knih a článků především z oblasti psychologie. I když psychologie nebyla jeho jedinou doménou. V dnešní době úzkých odborných specializací je téměř jisté, že jeho rozhled, přehled a odborný záběr již nikdo nikdy nenahradí. Ani to nebude možné. Tím spíše je třeba ho a jeho výjimečnou osobnost pro další generace připomenout.

Narodil se 8. února 1932 v jihočeských Horáždovicích a celý život až do svého odchodu z tohoto světa v jeho domě v Táboře byl Jihočechem. Byl především široce známým českým psychologem, historikem nejenom psychologie, pedagogem, autorem řady vysokoškolských učebnic, odborných knih a dalších publikací. Ale byl i přední českou autoritou na okultní tradici, především na český hermetis-

mus. Byl jediným synem ukrajinského bělogvardějce, který se po emigraci do Republiky Československé v roce 1920 vypracoval na notáře. Maminka se jmenovala Božena, rodným příjmením Nacházelová, a pracovala jako zubní instrumentářka. Otec Teodor Nakonečný vystudoval v Československu práva a střední hospodářskou školu, po studiích začal jako notářský koncipient a posléze se vypracoval na notáře. Milan Nakonečný považoval svého otce, pocházejícího z Haliče, za hrdinu a svůj velký vzor. Ten si zvolil Československo, protože zde dostal stipendium. A celý život byl Československu vděčný za šanci na důstojný život. Ještě před válkou se Nakonečných odstěhovali do Třeboně a ze začátku války se přestěhovali do Českých Budějovic. Na podzim roku 1948 byl Milan Nakonečný vyloučen z gymnázia v Táboře, kam se rodina po válce přestěhovala. Některé studenty si tenkrát zavolali do tělocvičny a tam jim oznámili, že za protistátní výrocky jsou vyloučeni ze všech gymnázií v Československu. Bývalý septimán Milan šel pracovat ke svému otci jako jeho asistent, jezdil po jihočeských stanicích a pomáhal sepsovat smlouvy. Po roce jej vzali na gymnázium do Soběslavi, ale než mohl středoškolské studium zakončit maturitou, prošel ještě dalšími životními peripetiemi, včetně práce v dělnických profesích. Pracoval ve fabrice u stroje, kde dělal k nášlapným minám závity z papíru, aby nebyly detekovatelné, byla to armádní výroba. Dalším dělnickým pracovištěm byla papírna, kde se stal spolupracovníkem mnoha zajímavých lidí, bývalých důstojníků, právníků, velkostatkářů či mnichů. Vzpomínal na to, jak jej trvale pronásledoval pocit, že se zmitá bez perspektivy a jak jej drželo odhodlání, že maturitu nikdy nevzdá. V padesátých letech vymyslel plán, že se dobrovolně dá na vojnu, kde by si maturitu mohl dodělat. Protože měl ale tzv. buržoazní původ, musel nejdříve jezdit do Kladna do dolů. Druhý rok vojny strávil na Slovensku v Liptovském Mikuláši a jako četař aspirant velel četě leteckých techniků. Po maturitě byl ještě během vojny přijat na Pedagogickou fakultu Karlovy univerzity na obor pedagogika a psychologie. Během studií společně se Smoljakem, Svěrákem a Čepelkou vydávali časopis Hříbě. Milan Nakonečný tvořil linoryty a přispíval různými články, např. o prokletých básnících, kteří byli jeho další celoživotní vášní.

V roce 1958 vystudoval pedagogiku a psychologii na Vysoké škole pedagogické v Praze a v roce 1967 i klinickou psychologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Po vysoké škole v roce 1958 dostal umístěnku do Dětského záchytného domova ve Vodňanech. Domov byl později přejmenován na Dětské diagnostické středisko. Nakonečný, který byl zaměstnán jako dětský psychodiagnostik, začal objevovat svět z jiné perspektivy. Byly tam děti soudem odebrané rodičům, děti opuštěné a pachatelé trestných činů, kteří tam byli na převýchovu. Krátce nato v roce 1959 se Milan Nakonečný oženil s Marií Čejnovou, která pracovala jako učitelka, a tři roky poté se jim narodil jediný syn Milan.

Od roku 1962 se mohl konečně začít věnovat tomu, po čem z celého srdce toužil – pedagogické činnosti. Obrátil se na něj jeho bývalý profesor z Vysoké školy pedagogické v Praze František Hyhlík a nabídl mu asistentkou pozici na nově zakládané Fakultě sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy, kterou Milan Nakonečný přijal. Zároveň začal studovat klinickou psychologii na Filosofické fakultě UK, kde absolvoval v roce 1967. V letech 1968 až 1969 byl na studijním pobytu v německém Mnichově, kde se spřátelil s charakterologem Phillipem Lerschem, který ho později zásoboval zahraniční literaturou. V roce 1970 byl z vysoké školy z politických důvodů propuštěn. V letech 1970–1972 působil jako psycholog v krajské manželské poradně v Českých Budějovicích, v letech 1975–1985 se vrátil k pedagogické činnosti jako středoškolský pedagog na Střední pedagogické škole v Soběslavi, a v letech 1985–1989 pracoval opět v dětském psychodiagnostickém ústavu, tentokrát v Českých Budějovicích.

Po listopadu 1989 působil v rámci Občanského fóra v Táboře, v roce 1990 se vrátil jako vysokoškolský pedagog na Filosofickou fakultu UK, kde vedl katedru andragogiky a personálního řízení. Od roku 2002 až do svých devadesátin v roce 2022 působil jako profesor psychologie na Teologické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích, kde byl jeho přínos neocenitelný, a to nejen díky jeho odborným znalostem, ale také díky jeho lidskému přístupu a schopnosti inspirovat studenty. Učil tam obecnou, sociální a vývojovou psychologii, psychologii morálky i psychologii náboženství. Současně učil psychologii na Vyšší odborné škole publicistiky, na Vysoké škole obchodní v Praze a vedl katedru psychologie na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Svou Encyklopedii obecné psychologie věnoval „světlé památce své ženy Marušky Nakonečné, rozené Čejnové (1939–1997), své největší lásce a životní opoře“, která byla první čtenářkou a kritičkou všech jeho textů. Od roku 1997 žil jako vdovec. Jeho manželka Marie pro něj byla velkou oporou a inspirací, což se odráželo v jeho práci a životě.

Odešel v klidu ve svém domě v Táboře, v péči svého syna Milana a celé rodiny. Zanechal po sobě nejen bohaté dílo, ale také dvě vnučičky, Marii a Petru, dcery jeho syna Milana a snachy Petry, kteří o něj dlouhodobě pečovali. Jeho odchod je velkou ztrátou pro českou psychologii a vzdělávání.

Na smutečním oznámení čteme verše pražského německého básníka Rainera Marii Rilkeho:

„Smrt je velká, však my jsme nad ní ve smíchu i pláči. Až jednou se zamyslíme nad životem a tu jak velký bílý pták prvně naším středem kráčí.“

Kromě své akademické činnosti byl profesor Milan Nakonečný vášnivým sběratelem literatury – jeho soukromá knihovna obsahovala 50 000 svazků – a milovníkem umění, což dokazuje jak jeho vlastní tvorba, tak kniha „Umění a psychoanalýza“.

Málokdo možná ví, že celý život maloval, především krajinomalby olejem, ale i imaginární portréty, a uspořádal i několik výstav svých obrazů. Například táborská Galerie 4MAT ho v letech 2019 a 2022 opakovaně představila jako citlivého malíře. V katalogu výstavy nazvané „Theatrum mundi“, uspořádané k jeho narozeninám v roce 2019, se mj. dočteme: „Jeho téměř sedmdesátiletá výtvarná práce zůstávala dlouhá léta skryta v intimně jeho domácího prostoru.“ Jeho obrazy byly vystavovány na různých výstavách, včetně Art Salonu 21 v Českých Budějovicích. Půda jeho táborské vily je plná jeho obrazů. Jeho láska k umění a literatuře byla inspirací pro mnohé a jeho sbírka knih byla svědectvím jeho neustálé touhy po poznání. Do poslední doby také přispíval svými texty do literárního časopisu *Divoké víno*.

DÍLO Psychologie

Naše generace studovala obor psychologie na katedře psychologie Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v první polovině sedmdesátých let, která byla a je dosud v Celetné ulici na Starém Městě Pražském. Naším sousedem byla tehdejší Fakulta sociální věd a publicistiky UK, která byla umístěna ve stejné budově. Se studenty i s vyučujícími katedry psychologie a pedagogiky jsme se denně potkávali na chodbách. V situaci velkého nedostatku odborné psychologické literatury jsme s velkým zájmem četli výběrná skripta tehdejšího docenta Milana Nakonečného. Z některých z nich se později staly mnohem obsažnější knihy. Velkým zážitkem bylo, když vyšla „Malá encyklopedie současné psychologie“ (1973, druhé vydání z roku 1977 vyšlo dokonce v nákladu 20 000 výtisků) autorů Františka Hyhlíka (1905–1981, českého pedagoga, andragoga a psychologa) a Milana Nakonečného.

ho, kterému bylo tehdy 41 let. Na začátku sedmdesátých let byl z politických důvodů propuštěn a katedra psychologie a pedagogiky, později katedra výchovy a vzdělávání dospělých, byla stejně jako celá Fakulta sociální věd a publicistiky UK zlikvidována. Obory, jako bylo knihovnictví a vědecké informace, byly převedeny na Filozofickou fakultu UK a z publicistických oborů byla vytvořena silně ideologicky profilovaná Fakulta žurnalistiky UK.

Po roce 1989 se Milan Nakonečný stal „dvorním“ autorem nakladatelství Academia, kde vyšla celá řada jeho monografií z celé řady oblastí psychologie: Obecná psychologie, sociální psychologie, psychologie osobnosti, motivace, emoce, fenomenologická psychologie, humanistická psychologie, transpersonální psychologie, česká tomistická psychologie, umění a psychoanalýza, dějiny psychologie. Většinu svých knih opakovaně přepracovával a rozšiřoval pro nová vydání a tak narůstaly i počty stránek jeho monografií.

Ale publikoval i v řadě jiných nakladatelství – v abecedním pořadí: Eminent, Chvojkoovo nakladatelství, Karolinum, Malvern, Management Press, Národní myšlenka, Práh, S&M, SNTL, Šol Noctis, SPN, Svoboda, Triton, Vodňaf, Ivo Železný.

Hermetismus

Vedle psychologie byl oblastí jeho hlubokého a dlouhodobého zájmu hermetismus, jehož cílem a úkolem je podle Milana Nakonečného „najít relativní vnitřní jednotu, být prost vážných vnitřních konfliktů, žít v souladu s přírodou a v souladu s lidmi, které máme rádi“. Byl nezpochybnitelnou přední českou autoritou na okultní tradici (z latinského „occultus“ – skrytý, tajný), která splývá s pojmy, jako je esoterismus a magie, a bývá pod ní zařazována také alchymie, astrologie, kabala, spiritismus, a další disciplíny, především pak na český hermetismus. Ten je starověkou a dosud živou duchovně-filozofickou a esoterickou tradicí, založenou na spisech připisovaných mytickému Hermu Trismegistovi (řecky „tříkrát veliký“), považovaného mj. za tvůrce alchymie. Hermetismus propojuje magické myšlení, alchymii a astrologii, přičemž svět chápe jako inteligibilní řád, kde vše souvisí se vším. Jeho hlavním principem je snaha o pochopení skrytých zákonitostí vesmíru a o transformaci lidského vědomí. Nakonečný se stal také prvním předsedou obnovené tradiční české společnosti hermetiků Universalia (1927–1941, obnovena 1990), která realizovala v období první republiky bohatou ediční činnost. Nakonečný se hermetismu věnoval důkladně a do hloubky a jeho klíčovou prací s této oblasti je kniha o významné osobnosti hermetismu Hermu Trismegistovi, „Smaragdová deska Herma Trismegista“, z roku 1994.

Napsal také několik knih a článků o fenoménu magie, souboru technik, rituálů a praktik využívajících vůli, koncentraci a energii k ovlivnění reality, především „Lexikon magie“ o 398 stranách, publikovaný v roce 2001 a znovu v roce 2009.

V roce 2025 řekl v jednom z posledních rozhovorů, které poskytl ve svém domě v Táboře: „Provozovat magii je o život, hledejte soulad s lidmi a se světem.“

Politika

Další oblastí, kterou se zabýval, byly dějiny takzvané první republiky. Napsal několik článků věnujících se tehdejšímu politickému dějínám, zejména československému nacionalistickému a zčásti i fašistickému hnutí vydávajícímu stejnojmenný časopis, organizaci Vlajka (1928–1942), inspirované především Mussoliniho italským fašismem. O té v roce 2021 vydal monografii o 472 stranách. V únoru 2022 mu strana Národní demokracie udělila čestné členství a stal se tak čtvrtým čestným členem Národní demokracie.

Závěrem

V nekrologu uveřejněném Teologickou fakultou Jihočeské univerzity, kde od roku 2002 působil jako profesor psychologie, se výstižně píše, že nás opustil významný český psycholog, historik, pedagog a laskavý člověk, který svým životem a prací zanechal nesmazatelnou stopu na akademické půdě i v srdcích těch, kteří ho znali. K tomu mohu dodat jenom to, že se často říká a píše, že stojíme na ramenou obrů, kteří byli před námi. Pan profesor Milan Nakonečný byl, je a zůstane obrem české psychologie. Na ramenou mu, obrazně vyjádřeno, stojíme mnozí.

Daniel Heller

VÝBĚR Z PUBLIKACÍ

Psychologie

Umění a psychoanalýza. Malvern, 2022.

Dějiny psychologie do konce 19. století. Triton, 2019.

Politika a psychologie: úvod do politické psychologie. In Novák, M. et al., *Úvod do studia politiky* (s. 136-166). SLON, 2019.

Psyché: základy a záhady duševního života. Vodňaf, 2017.

Obecná psychologie. Triton, 2015.

Motivace chování. Triton, 2014.

Emoce. Triton, 2012.

Psychologie: přehled základních oborů. Triton, 2011.

Nakonečný, M., Machula, T., & Samohýl, J.

Česká tomistická psychologie: historie a perspektivy. Triton, 2009.

„Neznámý filosof“ Louis-Claude de Saint-Mar-

- tin: [Martinismus kdysi a nyní].* Malvern, 2007.
- Psychologie téměř pro každého.* Academia, 2004.
- Úvod do psychologie.* Academia, 2003.
- Hoskovec, J., Nakonečný, M., & Sedláková, M. *Psychologie XX. století: některé významné směry a školy.* Karolinum, 2002.
- Antropologický problém moderní psychologie. In J. Wolf (Ed.), *Integrální antropologie na prahu 21. století* (s. 228-242). Karolinum, 2002.
- Lidské emoce.* Academia, 2000.
- Základy psychologie.* Academia, 1998, 2004.
- Encyklopedie obecné psychologie.* Academia, 1997.
- Motivace lidského chování.* Academia, 1996.
- Lexikon psychologie.* Vodnář, 1995, 2013.
- Průvodce dějinami psychologie.* SPN, 1995.
- Psychologie osobnosti.* SPN, 1972; Academia, 1995, 1997, 2009; Triton, 2021.
- Základy psychologie osobnosti.* Management Press, 1993.
- Motivace pracovního jednání a její řízení.* Management Press, 1992.
- Sociální psychologie organizace.* Grada, 1988, 2004.
- Hyhlík, F., & Nakonečný, M. *Malá encyklopedie současné psychologie.* SPN, 1973, 1977.
- Sociální psychologie.* Svoboda, 1970; Academia, 1999, 2009; Triton, 2020.
- Fazík, A., Nakonečný, M., & Mucha, J. *Mezilidské vztahy.* Vojenská politická akademie K. Gottwalda, 1969.
- Přehled metod sociální psychologie.* Osvětový ústav, 1968.
- Základní otázky psychologie.* SPN, 1968.
- Hermetismus**
Hermetismus. Vodnář, 2025.
Magie v historii, teorii a praxi. Vodnář, 1999, 2009.
Novodobý český hermetismus. Vodnář, 1995; Eminent, 2009.
Smaragdová deska Herma Trismegista. Vodnář, 1994, 2009, 2023.
Lexikon magie. Ivo Železný, 1993, 1995, 2001; Argo, 2009.
Martinismus: doktrína, historie, organizace: (učení Neznámého filozofa). TOM, 1991.
 Podstata a lidský smysl magie. In *Doctoris Iohannis Fausti Magia innaturalis.* Přel. František Kabelák. Klub Mladé poezie, 1970.
- Politika**
 Životopis Radola Gajdy: Zneuctěný a zapomenutý hrdina. In R. Gajda et al., *Generál Radola Gajda: k výročí 70 let od smrti hrdiny* (s. 8-18). ABB, 2018.
Uprostřed ruin jezdit na tygru: filosofie „kulturního pesimismu“ Julia Evoľy. Národní myšlenka, 2008.
 František Mareš: *vědec, filosof a národovec.* Národní myšlenka, 2007.
Český fašismus. Vodnář, 2006; Sol Noctis, 2021.
Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu. Chvojko nakladatelství, 2001; Sol Noctis, 2021.
 K psychologii a perspektivám českého fašismu. In T. Pasák, & J. Pasáková (Eds.), *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945* (s. 393-420). Praha, 1999.